

Påverkan av sociala medier på svenska språket med utgångspunkt i nyord

Rod, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:159963>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Matea Rod

Påverkan av sociala medier på svenska språket med utgångspunkt i nyord

Examensarbete

Handledare:

Miro Frakić

september, 2022

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

<u>1.Inledning</u>	1
<u>2.Språkrådet och nyordslistor</u>	2
<u>3.Vad är ett nyord och hur det definieras</u>	4
<u>4.Hur nyord blir skapade</u>	4
<u>5.Lånord som nyord</u>	7
<u>6.Klassificering och uppdelning av nyord</u>	8
<u>7.Sociala mediers påverkan på svenska språket</u>	10
<u>8.Slutord</u>	12
<u>9.Analyserade ord</u>	13
<u>10.Litteraturförteckning</u>	15

1. Inledning

Vi vet redan att samhället och världen omkring oss ständigt förändras och utvecklas. Förutom världen så gör det språk också. När vi optimerar tekniken, behöver vi också optimera språk som gör det möjligt att uttrycka nya begrepp.¹ De förändringarna i språket kan dessutom tyda på förändringar i vår värld och speglar vad som är nytt. Sedan modern tid har börjat, många nyskapelser och uppfinningar har dykt upp, särskilt inom teknikområdet och IT. Den växande användningen av smartphones och Internet blir åtföljd av en strålade användning av sociala medier (och nätverk). Ju mer vi använder sociala medier och teknologi, desto fler nya ord behöver man inom det fältet. I detta examensarbete studerar jag hur sociala medier och Internet påverkar svenska språket med fokus på svenskans ordförråd.

Mer specifikt analyserar jag nyord som härstammar från och har blivit populariserade genom sociala medier och Internet. Uppsatsen är baserad på årliga nyordslistor som publiceras av Institutet för språk och folkminnen (Isof) och som innehåller några nyord från år 2005 fram till idag. De utvalda orden som analyseras finns i tabellen i slutet av examensarbetet, tillsammans med definitionerna, ordklass, och året i vilket de blev publicerade på nyordslistor. De viktigaste kriterierna för att välja orden var deras vanliga användning på sociala nätverk och internet eller det måste vara ordförråd som beskrev sociala nätverk eller liknande nya fenomen. Jag valde ut ord som jag själv ofta märkte på sociala medier och ord som tillåter en mängd olika exempel i analysen. I examensarbetet skrivs först några ord om nyordslistor och beskrivs Språkrådets historia. Från en teoretisk utgångspunkt, förklarar jag vad ett nyord är och hur det definieras. Vidare, med hjälp av Agazzis "Nyord i svenskan", ger jag en redogörelse om hur nyord skapas. Dessutom ska jag utveckla och ge exempel på Svanlunds klassificering och indelning av nyord i fyra typer enligt etableringsgraden: etablerat, vanligt, sällsynt, och dött nyord. Eftersom de flesta nyord är lånord (oftast anglicismer), ger uppsatsen en teoretisk översikt över olika typer av lån, såsom direktlån, översättningslån och betydelselån, med exempel från Institutets nyordslistor. Därtill berör examensarbetet informationer om sociala nätverks allmänna inverkan på svenska språket. Syftet med detta arbete är att demonstrera en bred och mångsidig inverkan av externa faktorer, som till exempel sociala nätverk, på det svenska språkets ordförråd.

¹ <https://www.languagewire.com/sv/blog/sa-forandras-spraket> 30.6.2022

2. Språkrådet och nyordslistor

På 1940-talet började Svenska språknämnden att samla in nya ord och nya användningar av gamla ord för att presentera de för folket (Språkrådet, 2021c). Idag fortsätter Språkrådet, Isofs språkvårdsavdelning, med denna tradition och tillsammans med Språktidningen publicerar den årligen återkommande nyordslistan (Wikström, 2017:7).

Språkrådet var bildat år 2006 i en sammanslagning av Svenska språknämnden, Sverigefinska språknämnden och Klarspråksgruppen och idag bär Språkrådet huvudansvaret för Sveriges språkvård och språkpolitik (Wikström, 2017:6–7), men också för att följa språkets utveckling och visa hur det fungerar för allmänhet (Språkrådet, 2021c). Därför vänder sig folk till Språkrådet när de har frågor om ordförrådet, särskilt om vilka nya ord som är lämpliga eller om deras betydelser (Agazzi, 2015:7).

På Isofs webbplats står det att man behöver nyordslistor eftersom de är ”en bra sammanfattning av året som gått, en påminnelse om allas ansvar att bilda nyord och ett bra sätt att väcka diskussioner om språk och ordbildning i de breda folklagren” (Språkrådet, 2021c). Den första nyordslistan var publicerad år 1987 i tidskriften som kallades *Språkvård*, men år 2007 lanserades den årliga nyordslistan, som är idag publicerad i *Språktidningen* (Agazzi, 2015:7) och på Isofs webbplats. *Språktidningen* anses som en populärvetenskaplig tidning som behandlar språkfrågor och vänder sig till alla språkintresserade (Wikström 2017:7). Förr gick Språknämndens anställda själva igenom tidningar och letade efter nyordskandidater (Agazzi, 2015:8), men idag får de tips från allmänheten och samlar in nya ord genom riktade sökningar på nätet och deras nätverksgrupper (Språkrådet, 2021c).

Vad det gäller urval av ord för nyordslistor, skrev Språkrådet i Nyordslistan 2014 följande: ”Nyordslistan är ett urval av de ord som tillkommit eller etablerat sig i språket under det gångna året. Vi har valt ut exempel på nya ord som säger något om samtiden och om språkliga trender. Vi har även tagit med ord som visar på språklig kreativitet” (Språkrådet, 2021b). Ordet ”etablerat” kommer att diskuteras längre fram i uppsatsen, men man kan dra slutsatsen att det inte finns några strikta kriterier för urval av nyord för nyordslistor, även om det finns ett antal urvalskriterier som

följs. Till exempel, ordet väljs ut om det har ”en intressant ordbildning” eller kan men behöver inte vara ord med stora överlevnadspotential (jmf Språkrådet, 2021d). Vidare, det märks att vissa ord skapades och kom i bruk några år innan de publicerades i nyordslistan, som till exempel ordet *klickokratie* som dök upp år 2007 men publicerades på nyordslistan före året 2015.

Medan dagstidningar brukade vara den vanligaste källan (Agazzi, 2015:9), är detta examensarbete fokuserat på nyord vars källor är bloggar, sociala medier och andra webbplatser. Mobiltelefoner och sociala medier är bland de ”mest påfallande temana på de svenska nyordslistorna”, skriver Joutsalainen i sin studie *Nyord och språkvård i Skandinavien på 2010-talet: en jämförande studie av nyordslistor* (2019:19). Därför ligger detta område till examensarbetets fokuseringspunkt.

3. Hur nyord definieras och om nyord

Eftersom uppsatsens utgångspunkt är nyord, är det viktigt att riktigt precisera termen. På sin webbplats, definierar Språkrådet ett nyord som helt enkelt ett nytt ord i språket som kan glömmas bort snabbt eller kommer att stanna (jmf Språkrådet, 2021a).

3.1. Hur nyord definieras

Joutsalainen förklarar att *nyord* betyder inte bara ord som inte använts förr, men också existerande ord som har fått en ny betydelse eller som nu kan användas i ett helt nytt sammanhang (2019:16). Självklart har både Joutsalainen och Wikström tagit hänsyn till Agazzis definition av termen *nyord*: ”dels ord och uttryck som vid en viss tidpunkt inte har kunnat beläggas tidigare, dels redan existerande ’gamla’ ord och uttryck som fått ny användning eller ny betydelse eller ökad användning” (Agazzi, 2015:7). För att göra saker tydligare, ska jag stödja denna definition med några exempel. Exempel på ord som inte har kunnat finnas före 2000-talet är *bloggare*, *mobiltvirus* eller *mobildagis* av en enkel anledning: (de kunde inte ha existerat eftersom) tekniken de beskriver inte funnits då.

3.2. Om nyord

Groupie (2015) är ett exempel på ett gammalt ord som har fått en ny betydelse. I SAOL (Svenska Akademiens ordlista) definieras ordet som ”kvinnligt fan till musikartist el. kändis ibl.

med förhoppning om sexuell relation”, men sedan 2013 kan ordet också betyda “gruppbild där fotografen själv är med på bilden“ (Nyordslistan 2015). Vidare, enligt Nyordslistan 2011 betyder ordet *plankning* ”att lägga sig plant ned på en offentlig plats och lägga ut foto av detta i sociala medier” medan när man förr pratade om *plankning*, pratade man om att klättra och stiga över någonting (jmf SAOB). Förutom det, tar upp Agazzi ord med ökad användning (som, till exempel *twerka* år 2013 eller *fotobomba* och *spoilervarning* år 2014) och nygamla ord som har återkommit i bruk efter att vara betraktade som föråldrade (Agazzi nämner ord *fartlek* och *autentisera* som exempel) (jmf Agazzi, 2015:7).

4. Hur nyord skapas

Som det står i inledningen, förändras och utvecklas världen hela tiden, och språket avspeglar de förändringarna genom införandet av nya begrepp. Widman skriver: ”I takt med att samhället förändras, förändras även människans uttrycksbehov” (2020:19). Svenska språket har ”ett grammatiskt system för att konstruera olika språkhandlingar samt ett standardiserat stavningssystem” (Bellander, 2020:16). I det följande avsnittet ska jag titta på de olika sätt nya ord blir skapade i svenska. Avsnittet fokuseras på sammansättning och avledning, men några andra ordbildningstyper nämns också. Så Agazzi nämner avledda sammansättningar, retrograderingar, retronymer; initialord, teleskopord och andra korta ord som till exempel rotavledningar (2015:14–15).

Den vanligaste typen av ordbildning i svenska är sammansättning (Bolander, 2005:69). I sin bok *Svensk funktionell grammatik*, definierar Bolander sammansättning som en kombination av fria rotmorfem² och skriver att sammansättning inte är bara det vanligaste sätt att skapa nya ord i svenskan, men kallas för *ett av svenskans särmärken* (2005:68–69). Söderbergh lägger till att vi kan beakta sammansättningar som helheter, men också se och analysera deras självständiga beståndsdelar (1993:6). Sammansättningar är nämligen bildade av (minst) två led som tillsammans

² Fria rotmorfem är rotmorfem som har ”mycket egen betydelse och kan därför fungera fritt som självständiga ord.” (Bolander, 2005:66)

kan fungera som ett självständigt ord (Bolander, 2005:69). Flesta sammansättningar är tvåledade, medan flerledade sammansättningar förekommer mer sällan (Söderbergh 1993:8).

Om vi tittar på nyordslistan 2021, finns det så många som sju tvåledade sammansättningar inom området om sociala medier: *domedagskrollande*, *gangfluencer*, *kryptokonst*, *hybridmöte*, *piratbibliotek*, *metaversum* och *zoomtrötthet*. Som Söderbergh klargör, kan tvåledade sammansättningar bestå av en eller flera gånger sammansatt led (jmf 1993:7). Till exempel, ordet *pekskrmsvantar* som publicerades på 2012 nyordslistan består av en sammansatt förled (sammansatt av *pek* och *skärm*), fogemorfem -s och efterleden (-*vantar*). Förleden beskriver efterleden, medan sammansättnings genus anpassas till efterleden (Bolander, 2005:70) (en pekskrm, en pekskrmsvante) och det är efterleden som bestämmer ordklass (Söderbergh, 1993:9). Som många andra sammansättningar, inbegriper ordet *pekskrmsvantar* fogemorfem -s, som vanligen kopplar samman för- och efterled (Bolander, 2015:72). I exempel från nyordslistan 2021, alla lederna fogas utan fogemorfem (*domedag/skrollande*, *gang/fluencer*, *krypto/konst*, ...).

Även om det är sammansättningar som dominerar mellan svenska nyord, finns det också många avledningar som oftast slutar med suffix *-a*, *-isera*, *-are*, *-ism* och *-ig* (Agazzi, 2015:13). Bolander definierar avledning som en ”*ordbildningstyp när vi bildar ord genom att lägga avledningsmorfem till rotmorfem*”, och lägger till att avledningsmorfem kan vara prefix och suffix (2005:76). Medan prefix modifierar betydelse av rotmorfem (Bolander, 2005:76), används suffix för att bestämma ordklass av rotmorfem (Söderbergh, 1993:33). Några exempel av nyord som har skapats genom avledning är: *blogga*, *bloggare*, *podda* och *poddare* från Nyordslistan 2005, *giggare* från 2021, eller *ghosta* och *influerare* av Nyordslistan 2016. Dessa ord är för det mesta avledda verb med suffix *-a*, som är det vanligaste verbbildande suffixet enligt Bolander (2005:79), och avledda substantiv med suffix *-are*. Medan det inte finns några nyord som bildas av prefix mellan analyserade ord, finns det några avledda sammansättningar. Avledda sammansättningar(na) är ”en blandform mellan avledning och sammansättning” (Bolander, 2005:69). Agazzi klargör att avledda sammansättningar är ord som har uppkommit som avledningar, men till ett sammansatt ord eller fras (2015:13). Exempel i denna ordbildningstyp är ord: *zombombing*, *sms-livräddare* och *sms-livräddning*, eller *wikipedisk*. Agazzi påpekar att man ofta inte kan vara säker om ett ord är en avledd sammansättning eller om det skapas efter mönster av andra ord (2005:13).

En annan ordbildningstyp som liknar sammansättningar heter retrogradering (Agazzi, 2005:13). Retrograderingar är en ordtyp som skapas genom att byta ordklass utan att ett affix tillfogas (Ebel, 2016:8). Ett exempel är ordet *fotobomba* publicerat i Nyordslistan 2014, som har formats från substantivet *fotobomba*. Vidare, ord som till exempel *fomo* (för att missa något särskilt intressant eller roligt, 2016) och *yoloa* (leva livet som om varje ögonblick vore det sista, fånga dagen, 2014) klassificeras som initialord. Enligt Agazzi, uppstår initialord när en förkortning börjar användas som ett vanligt ord (jmf 2015:14). Orden *yolo* och *fomo* används som akronymer för engelskans *you only live once* och *fear of missing out*, men de var så populariserade att allmänhet började använda ord(en)/dem som vanliga substantiv.

En annan typ av förkortningar, där ett kort ord härstammar från två delar eller två längre ord, kallas för teleskopord. Ett exempel av teleskopord är ord *twerka* (bestående av engelskans *twist* och *jerk*) och *bloppa* (bestående av *blogg* och *loppis*). Agazzi tar upp några ordbildningstyper mer som retronym³ och rotavledning⁴, men dessa kategorier inte är relevanta för examensarbetet och därför har de utelämnats.

5. Lånord som nyord

När man pratar om nyord som var populariserade tack vare mobiler och sociala medier, spelar lånord en viktig roll. Engelskan är inte bara det dominerande språket på nätet, utan det är språket varifrån de flesta lånord tas, berättar Agazzi (2015:17). Yngre personer använder engelska uttryck och ord naturligt, så det finns också många slangord som härstammar från engelskan (Agazzi, 2015:17). Engelska termer används dagligen, särskilt mellan forskare och i företag med internationella kontakter (Bidemo, 2017:11). Även om det finns andra språk från vilka ord lånas, har engelskan förmodligen den största inverkan. Enligt Forsman, en forskare på Svenska språkbyrån som recenserade *Nyordsboken* för en artikel, 475 från 2000 ord i boken är lånord från

³ Agazzi definierar retronym som en typ av retro-ord med vilket avses "ett nytt ord för en gammal företeelse för att särskilja den från nya former av företeelsen." Som exempel nämns 'akustisk gitar' "för att skilja den från en *elgitar*" (2005: 14).

⁴ Retrograderingar är en sorts 'baklängsbildning.' "Till exempel, verbet 'klimatmärka' som har uppstått ur "redan existerande sammansatt substantiv, 'klimatmärkning.'" (Agazzi, 2005:13)

andra språk (2001). 275 utgör dessutom direkta lån från engelska, medan 400 ord härstammar från amerikansk engelska (Forsman, 2001). Även Språkrådet skriver om engelska lånord och markerar de på nyordslistorna med [eng./ från eng.] (Språk och folkminnen, 2017 som refererad till i Bidemo, 2017:11). I inledningen till sin ordbok, förespråkar Agazzi användning av termen ”importera” istället för ”låna” ord och bekräftar attityden genom påstående att ”låna något” underförstår att man lämnar det tillbaka, som inte fungerar med ord (2015:17). Hon fortsätter ändå med att skriva om tre typer av lånord: direktlån, betydelselån och översättningslån (Agazzi, 2015:17). Inför allt, är det viktigt att förstå vad ett lånord är. I sin artikel *Rapporter från Språkrådet*, definierar Ellen Bijvoet lånord som ”ord som importerats från ett annat språk till svenskans ordförråd” (2020:20) och berättar att det oftast handlar om öppna ordklasser som substantiv, adjektiv och huvudverb (Edlund och Henne, 1996, som refererad till i Bijvoet, 2020:20).

Första låntypen både Agazzi och Bijvoet tar upp är direktlån. Bijvoet förklarar att ord som ”lånas in med samma yttre form som i det långivande språket” lånas genom direktlån (2020:22). Det vill säga att det är ord som var direkt tagna från främmande språket (Agazzi, 2015:17). Det är till exempel ord: *gangfluencer* och *metaversum* (2021), eller *boomer* och *simp* (2020) eftersom de har samma form och innehåll både i svenska och engelska. Utanför det kan några direktlån anpassas till svenska i böjning, stavning och/eller uttal (Einarsson, 2009:251–252, som refererad till i Widman, 2020:14). Några exempel är ord *skajpa* (2007) eller *svajpa* (2015).

Nästa kategori är betydelselån som Einarsson beskriver i sin bok *Språksociologi* som ”gamla svenska uttryck som har fått en ny eller utvidgad betydelse” (Einarsson, 2009:252 som refererad till i Widman, 2020:14). Ord *groupie* är ett bra exempel på betydelselån. Det tidigare nämnda ordet definieras som ”kvinnligt fan till musikartist el. kändis ibl. med förhoppning om sexuell relation” (jmf SAOL) och enligt Språkrådets nyordslista 2015 ordet definieras också som ”gruppbild där fotografen själv är med på bilden“. Vidare, Språkrådet berättar att ordet har bildats i analogi med ordet *selfie* och att flesta ungdomar inte är bekanta med den äldre betydelsen av ordet (Nyordslistan 2015).

Den sista kategori Agazzi nämner är översättningslån. Bijvoet skriver så här: ”Vid översättningslån översätts helt enkelt ett flerledat ord från ett annat språk till svenska, led för led (...)” (2020:21). Exempel av översättningslån är ord (från 2015-listan) *klickokrati* (från engelskan *clickocracy*), *trollfabrik* (från engelskans *troll factory*), och *domedagskrollande* (från engelskans

doomscrolling) från Nyordslistan 2021. Dessa ord är, som Gombar skrev, ”morfem-för-morfem översättningar av en ordmodell” från andra språk (2020:6).

Förutom direktlån, betydelselån och översättningslån nämner Isof några andra typer av lånord på sin webbsida. Blandlån är typ av lånord där delar av ord eller uttryck direktlånas och delar ersätts med inhemska motsvarigheter, till exempel ord *spoilervarning* och *triggervarning* som kommer från engelskans *spoiler warning* och *trigger warning* (jmf Språkrådet, 2021e). Vidare, ord *skajpa* och *svajpa* härstammar från engelska uttryck *to skype / to swipe* och är exempel på ljudlån, en typ av lånord som uttalas samma som i ursprungsspråket, men anpassas i stavningen (jmf Språkrådet, 2021e). Ytterligare, citatord lånas in direkt utan anpassning till svenskan, till exempel *boomer* och *simp*. Andra typer av lånord som nämns är pseudolån ”som ser ut som direktlån men inte är det” och statuslån som betecknar ”nya ord som ersätter existerande ord,” men dessa två typer är inte relevanta för detta examensarbete (jmf Språkrådet, 2021e).

I slutet av kapitlet om lånord, varnar Gombar att det kan vara svårt att bestämma vilken kategori av lån ett ord tillhör (2020:7). Även om skillnaderna är teoretiskt klara, kan man oftast bara spekulera om lånords kategorier eller om ordet är ett lån på det hela taget (Edlund, Hene 1996: 37, som refererar till i Gombar, 2020:7).

6. Klassificering och uppdelning av nyord

Inte alla nyord hålls vid liv eller används med samma intensitet. Medan vissa ord används nästan dagligen, glömmas andra ofta bort under kort tid. I sin artikel ”Nyordens flippar och floppar”, skrev Svensson att nyordslistor kan innehålla både etablerade ord och ord okända för de flesta folket (2017). Beroende på användningsfrekvensen kan nyord delas in i fyra kategorier: etablerade, vanliga, sällsynta, och döda ord (Wikström, 2017:9).

Svensson förklarar att frekvens är en viktig faktor i ordval: ju mer ett ord förekommer i massmedier, desto större är chansen att det tas med i ordböcker och på nyordslistor (2017). Därför definierar han etablerade ord som ord som används dagligen på nätet och i massmedier (Svensson, 2017). Liknande, Svanlund illustrerar att ett ord kan kallas för etablerat när människor minns det och lägger ordet till sitt ordförråd (2009, som refererar till i Wikström, 2017:10). Om ett ord inte

används så ofta, men förekommer regelbundet, definieras det som ”vanligt” (Wikström, 2017:10). En nivå lägre på frekvensskalan står sällsynta ord som ”endast dykt upp i väldigt få sammanhang” (Wikström, 2017:10). Sist på skalan finns döda ord som inte har använts online eller i massmedier under senaste två år (Wikström, 2017:10).

I sin frekvensanalys av orden från *Nyordslistan*, analyserar Widman vilka svenska nyord (från Språkrådets nyordslistor publicerade mellan 2012 och 2018) har etablerat sig på Twitter och i svenska tidningar med hjälp av Mediearkivet och Språkbankens Korp (2020:4). Widman analyserade nyord i de nämnda fyra kategorierna (etablerat, vanliga, sällsynt, dött). Hennes analys visade att den största kategorin av nyord tillhör sällsynta ord, medan den minsta kategorin är döda ord (2020:4). Några nyord som Widman nämner som varit etablerade och som kopplas med nätet och sociala nätverk är: *emoji*, *influera*, *selfie*, *swisha*, *youtube*, och *#metoo* (jmf 2020:23). För det sista ordet *#metoo* påstår Widman att det tar upp ”en specifik händelse i historien” och förklarar att ordets användningsfrekvens minskar när händelsen blåser över (2020:19). Vidare, Svensson sökte orden upp i SAOL för att bestämma deras etableringsgrad: om ett ord finns i SAOL, är ordet etablerat (jmf 2017). Eftersom Widmans analys är begränsad från år 2012 till 2017, är här några äldre etablerade ord som länkas med sociala nätverk och finns i SAOL: *podda*, *appa*, *plankning*, *bloppa*, *följare*, *twittra*, *skajpa*, *blogga*, ...

Vad det gäller vanliga och sällsynta ord, är det svårt att bestämma vilka ord som tillhör vilken kategori. Widman kategoriserar *spoilervarning*, *groupie*, *trollfabrik*, *fomo* och *cringe* som vanliga ord (jmf 2020:24), men *ghosta*, *triggervarning*, *svajpa*, *twerka* och *fotobomba* placeras i kategori av sällsynta ord (jmf 2020:30–33). Vidare, ordet *yoloa* kategoriseras som ett dött ord som har fallit ur bruk sedan 2014 (Widman, 2020:40).

Wikströms studie visar något annorlunda resultat i jämförelse med Widman. Wikström har analyserat nyord från 4 olika tematiska grupper och delat in dem i etablerade, vanliga och sällsynta (2017:24). Vid jämförelse av dessa två artiklar överlappar några av de analyserade orden, men vissa ord är placerade i olika kategorier efter etableringsgrad. Till exempel, Widman placerade *groupie* i kategori av vanliga ord (jmf 2020:24), medan Wikström kategoriserar ordet som etablerat (jmf 2017:24). Vidare, Widman skriver att ordet *triggervarning* tillhör kategorin av sällsynta ord (jmf 2020:32), medan Wikström argumenterar att det är ett vanligt ord (jmf 2017:24). Skillnaden i uppfattning kan bero på att forskningen genomfördes i olika år: Widman analyserade nyord från

2012–2017 nyordslistorna med frekvens 2016–2019 (2020:18), medan Wikström analyserade ord från 2015 års nyordslista (2017:2) år 2017. Det är viktigt att förstå att ordens etableringsgrad förändras med tiden och att de två forskare använde olika korpus i deras analys.

Enligt definitionen av etablerade och döda ord, blir det märkt att medierna spelar en viktig roll i etableringsprocessen. Ofta introducerar medier olika ”favoritord” som sprids och som människor börjar använda (Birch-Jensen 2011:92–93, som refererar till i Wikström 2017:10). Till exempel, eruptionen av Eyjafjallajökull populariserade ordet ”vulkanresa” (som betyder resa med andra färdmedel än med flyg som blivit inställt på grund av vulkanutbrott).⁵ Trots mediernas stora inflytande, är det människor som använder språket som bestämmer vilka ord (som) blir etablerade och vilka glöms bort (Einarsson 2009:79, som refererar till i Wikström 2017:10). Ord som är enkla att förstå, fyller ett syfte och är användbara har större chanser att överleva (Winther 2010, som refererar till i Wikström 2017:10). För sin artikel ”Nyordens flippar eller floppar” gjorde Svensson en undersökning av vilka nyord publicerade på nyordslistorna 2007–2014 hade etablerat sig och vilka dött/inte längre används (2017). Undersökningen visade att varje femte ord slutade användas och försvann (Svensson, 2017). Det bör dock noteras att det finns skillnader mellan talspråk och skriftspråk och att det är svårt ”att få grepp om” ord som används i talspråk, så majoriteten av forskningarna byggs på skriftspråk (Svensson, 2017).

7. Sociala mediers påverkan på svenska språket

Sociala medier påverkar inte bara nyord som kommer i språket, men också språket i sig. Sociala medier ”erbjuder nya sätt att kommunicera” och de är anledningen till att vi använder mer skriftligt än talat språk, även i informella situationer (Bellander, 2011:16). Enligt Bellander tycker Språkrådet att sociala medier påskyndar språkförändringar när man skriver ”under talspråkande förutsättningar” (2011:16–17). Bellander lägger till att denna användning av skriftspråk i daglig kommunikation är en av de största förändringarna när det gäller kommunikation förr och idag (2011:16). Andra, mer konkreta exempel på sociala mediers påverkan på språket inkluderar:

⁵<https://vt.se/kultur-noje/vulkanutbrott-och-brollopsyra-inspirerade-till-nya-uttryck-5720921.aspx>
26.7.2022

engelska uttryck, ovanlig förkortningsteknik, stavning, interpunktion och smilisar (Bellander, 2011:18). I sin artikel ger Bellander två exempel på vanlig skriftlig kommunikation (Bild 1 och 2) på nätet: en inbjudan till ett barnkalas via e-post och ett meddelande på nätforum (2011:16).

Hej,

Svante fyller år i veckan, och vill gärna bjuda ekorrarna på ett enkelt kalas på söndag (27 mars). Givetvis är föräldrar och syskon också välkomna! Det är längst upp på blåbärs-gatan 16 (portkod 2331), kl 14–16.

Meddela gärna om ni har möjlighet att komma.

Välkomna bettan & jörgen

Åh, baby! Jag saknar dig verkligen med, sjukt mycket!

Ikväll åt jag middag på restaurang med sandra i sthlm, det var underbart! Och jag vill träffa dig igen snart också, jag vet bara inte när. Jag har rest runt i södra sverige sen rättvik, och nu är jag hemma tills på måndag då jag ska tillbaka till småland.. Självt då? PUSSKRAM!

Bild 1 (Bellander, 2011:16)

Bild 2 (Bellander, 2011:16)

I dessa exempel märker man de tidigare nämnda förändringarna: ordet 'baby' som ett exempel på ett engelskt ord, 'sthlm' som en okonventionell förkortning för 'Stockholm' och avvikelse från rätt stavning. Idag kan dessa exempel anses som föråldrade eftersom de flesta av dagens kommunikation äger rum på sociala nätverk som TikTok, Instagram, Snapchat och inte så mycket på nätforum eller via e-post.

Vidare, idag spelar sociala medier en viktig roll i många verksamheter och så finns det till exempel tips för hur man ska skriva i sociala medier. Bland tipsen som, till exempel hur man väcker intresse eller att man ska undvika passiva verb, finns det också rekommendation att använda smilisar på sociala medier.⁶ Medan smilisar ofta anses som en oumbärlig del av online kommunikation, bekymrar deras ökade frekvens på sociala medier några forskare. I artikeln "Hur tekniken driver språkutveckling" som publicerades på *Languagewire* uppstår frågan om språkets framtid emedan man har redan börjat välja kommunicera med bildsymboler/smilisar.⁷

Ytterligare, några forskare tror att hela språkets natur kommer att förändras på grund av internetfenomen och nätjargong.⁸ Till exempel, i artikeln nämns uttryck *fomo* som är populärt på nätet men "ser knappt ut som ord."⁹ Vidare, Bellander varnar för risken för normkonflikter mellan nya och oinformerade användare av sociala medier och som exempel nämner chatt när mängden av huggna ord kan vara svårt att förstå för alla ovana användare (2011:18). Bellander argumenterar

⁶ <https://sprakkonsulterna.se/skriva-i-sociala-medier/> 30.6.2022

⁷ <https://www.languagewire.com/sv/blog/sa-forandras-spraket> 30.6.2022

⁸ <https://www.languagewire.com/sv/blog/sa-forandras-spraket> 30.6.2022

⁹ <https://www.languagewire.com/sv/blog/sa-forandras-spraket> 30.6.2022

att man inte längre lär sig skriva med att bara stava och konstruera, utan ”gör varje användare till formgivare och kräver kunskaper om typsnitt, flödesscheman och spaltbredder” (2011:18).

Det är viktigt att betona att tekniken inte förändrar språket utan att människor anpassar språket till situationen och, enligt Bellander, blir människor ännu mer ”kameleontiska” och anpassar sig till utvecklingar i kommunikationstekniker (2011:18). Slutligen påminner Bellander om svenskans status som ett stabilt språk och att det är osannolikt att några drastiska förändringar i mediernas form kommer att ske inom några generationer (2011:18).

8. Slutsats

Nya uppfinningar, teknik och fenomen i världen behöver nytt ordförråd som gör det möjligt att formulera och uttrycka nya tankar. Tillsammans med ämnen som klimathot, genusfrågor och hbtq, arbetsmarknad och IT är sociala medier och internet ett av det mest fruktbara sakområdet vad det gäller både ordförråd och nyord. Språkrådet är ansvarigt för att samla in nya ord, göra ett urval enligt vissa kriterier och publicera nyord i årliga Nyordslistor på sin webbsida och i Språktidningen. Nyord definieras som nya ord som kommer i språket och några gamla ord som har fått ny betydelse. Det är sammansättningar som dominerar mellan svenska nyord. Nästa mest populära ordbildningstyp är avledning, och sedan finns avledda sammansättningar, retrograderingar, initialord och förkortningar. På grund av engelskans starka inflytande i världen, särskilt via sociala nätverk och Internet, finns det många lånord mellan nyord, och flest av dessa lånorden är anglicismer. Bortsett från direktlån finns det också nyord som skapas genom betydelselån och översättningslån, men det är ibland svårt att avgöra just kategorin av lånord som ett nyord tillhör. Det är också svårt att avgöra nyords etableringsgrad: medan etablerade ord används dagligen och döda ord används aldrig, är det svårt att säga vilka ord är vanliga och vilka sällsynta. Slutligen påverkar Internet och sociala nätverk inte bara nyord utan även språket i allmänhet: man använder mer skriftspråk, engelska uttryck, förkortningar, osv. Medan vissa är oroliga för språkets framtid, tror andra på svenskans status som ett stabilt språk.

9. Bilaga¹⁰

1	NYORD:	ORDKLAS S:	PUBLIKAT IONSÅR:	DEFINITION:
	Blogga	Verb	2005	Skriva en blogg.
	Bloggare	Substantiv	2005	Person som skriver en blogg.
	Mobilvirus	Substantiv	2005	Virus som drabbar mobiltelefoner.
	Podda	Verb	2005	Ladda ned musik till mp3-spelare, i synnerhet Apples Ipod, och ordna med sina nedladdningar.
	Poddare	Substantiv	2005	Person som poddar.
	Skajpa	Verb	2007	Ringa via Internetuppkoppling med programmet Skype. 2006 – skypa 2003.
	Wikipedisk	Adjektiv	2007	1. Som avser Wikipedia 2. Tvivelaktig
	Följare	Substantiv	2009	Person som registrerat sig för att följa vad någon skriver på en mikroblogg
	Twittra, tvittra	Verb	2009	Mikroblogga (i synnerhet på mikrobloggen Twitter)
	Bloppa	Verb	2010	Sälja på bloppis [av blogg + loppis]
	Appa	Verb	2011	Att fixa med och använda sina appar i mobilen
	Mobildagis	Substantiv	2011	Kollektiv förvaring av mobiler när de inte används
	Plankning	Substantiv	2011	Att lägga sig plant ned på en offentlig plats och lägga ut foto av detta i sociala medier
	Sms-livräddare	Substantiv	2011	Person som lärt sig hjärt-lungräddning och kan nås via sms
	Sms-livräddning	Substantiv	2011	Jämför föregående
	Emoji	Substantiv	2012	Animerade symboler för att uttrycka känslor i elektronisk text.

¹⁰ Alla definitioner är hämtade från den officiella Nyordslistor.

Pekskämsvantar	Substantiv	2012	Fingervantar som går att ha på sig när man använder telefonens pekskärm
Selfie	Substantiv	2013	Självporträtt publicerat i sociala medier
Twerka	Verb	2013	Intensivt skaka rumpa i takt till musik
Fotobomba	Verb	2014	Medvetet eller omedvetet hoppa in i bild eller på annat sätt sabotera när någon fotograferar
Spoilervarning	Substantiv	2014	Varning som uppmärksammar mottagaren på att innehåll i exempelvis en bok, en film eller ett tv-program kommer att avslöjas, på ett sätt som riskerar att förstöra upplevelsen för den som inte läst eller sett det som avhandlas.
Yoloa	Verb	2014	Leva livet som om varje ögonblick vore det sista, fånga dagen.
Groupie	Substantiv	2015	Gruppbild där fotografen själv är med på bilden.
Klickokrati	Substantiv	2015	Ett samhälle där journalistik och politik styrs av vad internetanvändarna föredrar, till exempel genom att klicka på gilla- och delaknappar på nätet.
Svajpa	Verb	2015	Styra till exempel en dator eller en mobiltelefon genom att dra med fingret på skärmen.
Swisha/svischa	Verb	2015	Använda en app för att föra över pengar.
Triggervarning	Substantiv	2015	Förhandsvarning om att till exempel en bok eller en webbplats har ett innehåll som kan väcka obehag hos vissa personer.
Trollfabrik	Substantiv	2015	Organisering av nättroll och bloggare som har till uppgift att sprida propaganda.
Youtuber	Substantiv	2015	Person som ägnar sig åt att lägga upp filmer på Youtube, ofta i en sådan omfattning att det kan ses som ett yrke.

Fomo	Verb	2016	Oro för att missa något särskilt intressant eller roligt
Ghosta	Verb	2016	Göra slut med någon genom att sluta ge ifrån sig livstecken
Influerare	Substantiv	2016	Person vars inflytande används i marknadsföringssammanhang
#Metoo	Substantiv	2017	Hashtag och benämning för en rörelse som går ut på att motverka sexuella trakasserier och övergrepp genom att många delar med sig av sina erfarenheter av detta
Cringe	Adjektiv	2017	Pinsam.
Boomer	Substantiv	2020	Person i medelåldern eller äldre.
Simp	Substantiv	2020	Person som genom smicker försöker väcka en annan persons romantiska eller sexuella intresse.
Zoombombing	Substantiv	2020	Intrång av oönskad deltagare i möte som hålls genom videomötestjänsten Zoom.
Domedagsskrollande	Substantiv	2021	Överdriven konsumtion av medierapportering med negativ innebörd
Gangfluencer	Substantiv	2021	Person som ingår i kriminellt nätverk och använder sociala medier för att visa upp sin livsstil
Gaslighta	Verb	2021	Manipulera en person genom att förneka fakta eller att sprida felaktig information i syftet att få personen att tvivla på sitt förstånd
Giggare	Substantiv	2021	Person som tar uppdrag som förmedlas via appar eller nätbaserade tjänster
Hybridmöte	Substantiv	2021	Möte där deltagarna kan medverka både fysiskt och digitalt

Metaversum	Substantiv	2021	Virtuell verklighet där digital teknik gör det möjligt att uppleva sådant som i dag kräver fysisk närvaro
Piratbibliotek	Substantiv	2021	Webbplats som olagligt erbjuder litteratur för nedladdning
Zoomtrötthet	Substantiv	2021	Mental utmattning som uppstår till följd av många videomöten

10. Litteraturförteckning

Agazzi, Birgitta. (2015). ”Nyord i svenskan: Blogg, fulbryt, pudla, rondellhund och andra nytillskott från A till Ö.” Stockholm: *Morfem*.

Bellander, Theres. (2011). ”Sociala mediers inverkan på språket.” *Framtiden*. Stockholm: *Institutet för framtidsstudier*. Tillgänglig på:
<https://svensksidan.files.wordpress.com/2017/08/fram1102-07.pdf> 29.6.2022

Bidemo, Kajsa. (2017). ”Feministpappa, selfie, kungspudel och vinstvarning: En enkätstudie av 54 nyord i svenska språket under 2000-talet gällande ordkänedom, användningsfrekvens och nyordens etablering i svenskan.” Tillgänglig på: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1129729&dswid=1115> 24.6.2022

Bolander, Maria. (2005). ”Funktionell svensk grammatik.” Stockholm: *Liber*.

Bijvoet, Ellen. (2020). ”Attityder till spår av andra språk i svenskan: en forskningsöversikt.” Stockholm: *Isof*. Tillgänglig på: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1432585&dswid=-1704> 24.6.2022.

Ebba, Abellsson. (2016). ”Är din bror obror?: En studie av ordförståelsen och användningen av nyord.” Tillgänglig på: <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1134922&dswid=-5324> 30.6.2022

Forsman, Sandra. (2001). ”2 000 nya ord på väg in i 2000-talet.” *Språkbruk*. Tillgänglig på: <https://www.sprakbruk.fi/-/2-000-nya-ord-pa-vag-in-i-2000-talet> 30.5.2022

Gombar, Margita. (2020). "Franska lånord i svenska språket." Diss. University of Zagreb. *University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences*. Tillgänglig på: <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/en/islandora/object/ffzg%3A2944> 24.6.2022

Joutsalainen, Soila. (2019). "Nyord och språkvård i Skandinavien på 2010-talet: en jämförande studie av nyordslistor." Tillgänglig på: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/64535/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201906123137.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 24.6.2022

Söderbergh, Ragnhild. (1993). "Svensk ordbildning." Stockholm: *Läromedelsförl.* Svenska Akademiens ordböcker, SO. <https://svenska.se/> 24.6.2022

Språkrådet, Isofs språkvårdsavdelning. (2021a). "Vad är ett nyord?" *Institutet för språk och folkminnen*. Tillgänglig på <https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-nyord/vad-ar-ett-nyord> 15.6.2022

Språkrådet, Isofs språkvårdsavdelning. (2021b). "Nyordslistor." *Institutet för språk och folkminnen*. Tillgänglig på <https://www.isof.se/stod-och-sprakrad/spraktjanster/nyordslistor> 15.6.2022

Språkrådet, Isofs språkvårdsavdelning. (2021c). "Om nyordslistan." *Institutet för språk och folkminnen*. Tillgänglig på <https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-nyord/om-nyordslistan> 11.7.2022

Språkrådet, Isofs språkvårdsavdelning. (2021d). "Urvalskriterier för nyordslistan." *Institutet för språk och folkminnen*. Tillgänglig på <https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-nyord/om-nyordslistan/urvalskriterier-for-nyordslistan> 7.7. 2022

Språkrådet, Isofs språkvårdsavdelning. (2021e). "Vad är ett nyord?" *Institutet för språk och folkminnen*. Tillgänglig på <https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-nyord/vad-ar-ett-nyord> 11.7.2022

Svensson, Anders (2017) "Nyordens flippar och floppar." *Språktidningen*. Tillgänglig på: <http://spraktidningen.se/artiklar/2017/03/nyordens-flippar-och-floppar> 30.6.2022

Widman, Camilla Villemo. (2020). "Kramtjuv, mobilzombie, douche och sekundärkränkt: Frekvensanalys av orden från Nyordslistan." Tillgänglig på: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1392594/FULLTEXT01.pdf> 30.5.2022

Wikström, Sanna. (2017). "Nyorden som speglar nutiden: En korpusundersökning av hur 37 nyord har etablerat sig i svenskt skriftspråk." Tillgänglig på: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1111881/FULLTEXT01.pdf>

Internetkällor:

"Skriva i sociala medier." (2017). *Språkkonsulterna*. Tillgänglig på: <https://sprakkonsulterna.se/skriva-i-sociala-medier/> 30.6.2022

"Hur tekniken driver språkutvecklingen." *Languagewire*. Tillgänglig på: <https://www.languagewire.com/sv/blog/sa-forandras-spraket> 30.6.2022

"Vulkanutbrott och bröllopsyra inspirerade till nya uttryck." (2010). *VT*. Tillgänglig på: <https://vt.se/kultur-noje/vulkanutbrott-och-brollopsyra-inspirerade-till-nya-uttryck-5720921.aspx> 26.7.2022

Sažetak

Utjecaj društvenih mreža na švedski jezik s naglaskom na novotvorenice

S pojavom tehnoloških inovacija te raznih novih događanja u svijetu razvija se i potreba za novim vokabularom koji bi omogućio opisivanje istih. Uz teme poput klimatske promjene, rodnog pitanja i LGBT zajednica, područja IT-a, jedna od najzastupljenijih tema među novotvorenicama su Internet i društvene mreže. Švedsko tijelo zaduženo za prikupljanje, analizu i objavu novotvorenica na godišnjoj bazi naziva se *Språkrådet*. Same novotvorenice definiraju se kao nove riječi u nekom jeziku, ali može se raditi o već postojećim riječima koje su poprimile novo značenje. Najčešći način tvorbe novotvorenica je slaganje, a nakon složenica slijedi i velik broj izvedenica među novotvorenicama. Zbog snažnog utjecaja engleskog jezika u svijetu, a posebice na društvenim mrežama i internetu, velik dio novotvorenica su posuđenice, a kod većine se radi upravo o anglicizmima. Osim izravnih posuđenica, česti su i primjeri semantičkih prevedenica te prevedenica, no obično je teško točno odrediti kojoj kategoriji posuđenica pripadaju novotvorenice.

Nadalje, teško je odrediti i stupanj ustaljenosti novih riječi: dok se ustaljene riječi svakodnevno koriste, a mrtve nikada ne koriste, teško je reći koje su riječi uobičajene, a koje rijetke. Konačno, internet i društvene mreže ne utječu samo na pojavu novotvorenica, već i na jezik općenito; npr. koristi se više pisanog jezika, engleskih izraza, kratica. Iako su neki zabrinuti za budućnost jezika, drugi čvrsto vjeruju u status švedskog kao jakog i stabilnog jezika.

Abstract

The influence of social media on Swedish language with focus on neologisms

New inventions, technologies and phenomena in the world require new vocabulary that would enable formulating and expressing new, complex thoughts. Together with topics such as climate threats, gender issues and LGBT, the labour market and IT, social media and the internet are one of the most fruitful topics in terms of both vocabulary and neologisms. *Språkrådet* is the name of the Swedish body responsible for collecting, making a selection according to certain criteria and publishing neologisms in annual lists on their website and in the newspaper *Språktidningen*. Neologisms encompass new words that come in the language and some old words that have taken on a new meaning. The most common way of creating neologisms is composition and it is compounds that dominate among Swedish neologisms. The other most popular word formation type is derivation, followed by word formation types such as derived compounds, *retrograderingar*, initial words and abbreviations. Due to English's strong influence in the world, especially on social networks and the Internet, there are many loanwords among neologisms, and most of them are Anglicisms. Apart from direct lending, there are also neologisms that are created through semantic loans and calques, but it is often difficult to determine exactly which category of loan-words neologisms belong to. It is also difficult to determine the degree of establishment of new words: while established words are used daily and dead words fell out of use, it is difficult to say which words are common and which are rare. Finally, the Internet and social networks affect not only the formation of neologisms but also the language in general: more written language is used, English expressions, abbreviations, ... While some are worried about the future of the language, others firmly believe in the status of Swedish as a stable language.